Тематична рубрика: Теорія та методика навчання
УДК 37:004-021.338(045)

НОВІТНІ МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

THE NEWEST METHODS AND APPROACHES TO LEARNING IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Паршукова Л.М.
старший викладач кафедри інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Паршуков С.В.
старший викладач кафедри інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Голуб Н.В.
вчитель фізики та інформатики І категорії
Бандурівський ліцей Гайворонської міської ради Кіровоградської обл.

Нині стрімка динаміка розвитку інформатизації світової спільноти та новацій у технологіях ставить перед сучасною освітою України завдання, що покликані розширити та поглибити інтелектуальні здібності здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, підвищити рівень мотивації до отримання знань, сприяти розвитку критичного мислення та творчої активності. Відповідно до Концепції Нової української школи досягнути цих цілей сприятиме використання новітніх підходів та методів в організації освітнього процесу. Традиційна роль вчителя на уроці видозмінюється і він стає не лише джерелом знань, а й тьютором, фасилітатором, радником, організатором, рівноправним учасником пізнавального процесу. Саме за таких умов учнів зможуть проявити

себе як активні учасники освітнього процесу, дослідники та здатні критично мислити особистості.

Тенденції розвитку сучасних технологій дозволяють педагогам варіювати традиційні методи з новітніми за допомогою спеціальних програмних продуктів, мобільних додатків (доповнена та віртуальна реальності, тощо), які покликані розвивати просторову уяву, вчать пошуку, порівнянню та аналізу інформації. Новітні методи покликані допомогти учням у здобутті компетенцій управління інформаційним потоком та взаємодії з ним.

Процес навчання – двосторонній. Якість буде залежати і від наставницької майстерності педагога, і від рівня пізнавальної активності та навчальної свідомості учнів. Саме таке поєднання сучасної змістовності матеріалу та методичної майстерності з боку вчителя та освітньої активності з боку учня створить найкращі умови для усвідомленого та глибокого оволодіння навчальним матеріалом.

Вчитель нової генерації, відповідно до Концепції, має послуговуватися новітніми методами та підходами до навчання, використання яких передбачає не лише пасивне засвоєння та стандартне відтворення готових знань, а й створює умови для мотивації, критичного осмислення та творчого застосування щодо отримання і подальшого застосування знань учнем. Педагог має правильно дібрати методи, які будуть відповідати меті уроку , але не перенавантажити учня, а зробити процес отримання знань цікавим, динамічним та успішним для усіх учасників.

Ключові слова: *Нова українська школа, новітні методи навчання, освітній процес, пізнавальна активність, сучасні освітні технології.*

Today, the rapid dynamics of the development of the informatization of the world community and innovations in technology present the modern education of Ukraine with tasks designed to expand and deepen the intellectual abilities of students of general secondary education institutions, to increase the level of motivation to acquire knowledge, to promote the development of critical thinking and creative activity. According to the Concept of the New Ukrainian School, the use of the latest approaches

and methods in the organization of the educational process will contribute to achieving these goals. The traditional role of the teacher in the lesson is changing and he becomes not only a source of knowledge, but also a tutor, facilitator, adviser, organizer, equal participant in the cognitive process. It is under such conditions that students will be able to show themselves as active participants in the educational process, researchers and individuals capable of critical thinking.

Trends in the development of modern technologies allow teachers to vary traditional methods with the latest ones with the help of special software products, mobile applications (augmented and virtual reality, etc.), which are designed to develop spatial imagination, teach search, comparison and analysis of information. The latest methods are designed to help students acquire the skills to manage information flow and interact with it.

The learning process is two-way. The quality will depend both on the mentoring skills of the teacher and on the level of cognitive activity and educational consciousness of the students. It is this combination of modern content of the material and methodical mastery on the part of the teacher and educational activity on the part of the student, that will create the best conditions for a conscious and deep mastery of the educational material.

According to the Concept, the teacher of the new generation should use the latest methods and approaches to learning, the use of which involves not only passive assimilation and standard reproduction of ready-made knowledge, but also creates conditions for motivation, critical reflection and creative application of the student's acquisition and further application of knowledge. The teacher must correctly choose methods that will meet the purpose of the lesson, but not overload the student, but make the process of acquiring knowledge interesting, dynamic and successful for all participants.

***Key words**: New Ukrainian School, latest teaching methods, educational process, cognitive activity, modern educational technologies.*

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Головною ідеєю запровадження в закладах загальної середньої освіти Концепції Нової української школи (НУШ) є компетентнісне навчання, яке передбачає не лише просте набуття знань здобувачами освіти, а й уміння застосовувати їх на практиці, отримуючи при цьому відповідні навички. Вчитель – не єдине джерело знань, він нині має виконувати роль тьютора, що супроводжує та допомагає учневі у здобутті нових знань, керує процесом пізнання та бере активну участь в ньому. На уроці педагог та учень стають партнерами, де кожен має право на власну думку щодо вирішення якогось проблемного питання, але рішення має прийматися спільне, зважене та обґрунтоване. Вчитель для такої роботи має підібрати новітні методи та підходи в організації роботи на занятті, які будуть спрямовані на самостійний пошук відповідей на запитання, осмислений аналіз отриманої з різних джерел інформації та формування результуючого висновку[1].

Цікавість – запорука ефективності. Для того, щоб тримати зацікавленість процесом навчання на високому рівні потрібно керуватися вподобаннями учнів. Саме керуючись таким принципом в НУШ передбачено використання активних методів навчання, де не потрібно просто декламувати теоретичний матеріал. Освітній процес відбувається через гру, моделювання ситуацій, роботу над спільним проєктом (групова робота) тощо. Не останнім також є і елемент руху (виконання ролі), креативності та творчості, а також гумору.

Саме тому, на нашу думку, педагогові необхідно нині оновити та поповнити базу власних педагогічних здобутків сучасними методами та підходами до навчання, що дасть змогу значно покращити якість освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу та класифікації методів навчання приділяється чимало уваги з боку наукової спільноти України. Зокрема, класифікації методів відповідно певного критерію присвячені праці Л. Смолкіна, Л. Кратясюк, Г. Кулініч, Т. Паніної, Л. Вавилової, О. Січкарук. Серед них варто виділити інноваційні методи навчання та їх місце в класифікації методів.

Педагоги-практики: М. Бірштейн, О. Дудар, Л. Григоренко пропонують детальні інструкції щодо розробки конкретного методу навчання та його

практичне значення при використанні на уроці, можливості поєднання з традиційними методами. Але практичних рекомендацій та описових характеристик новітніх методів для оперативного використання вчителем на сучасному уроці згідно концепції НУШ лише незначна кількість.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Одними з головних складників концепції Нової української школи є:

- оновлений зміст освіти, що побудований на генеруванні у здобувачів освіти громадсько та життєво важливих компетентностей;

- створення та робота у цифровому інформаційному освітньому середовищі;

- організація педагогіки партнерства між педагогом та учнями;

- дитиноцентризм тощо.

Щоб забезпечити успішну реалізацію даних принципів потрібно суттєво переглянути підхід до методики організації освітнього процесу на уроці. Шкільна освіта нині має реалізовуватися з допомогою сучасних цифрових технологій та на застосуванні нових освітніх моделей, методів та технологій. Це є основними чинниками для реалізації реформи освіти. Новітні методи та підходи до реалізації освітніх завдань на уроці мають бути направлені на ефективну організацію освітнього процесу, виконання різних видів діяльності (дослідницьку, проєктну) так, щоб учень сприймав освітню діяльність з почуттям радості та задоволення. Важливою є також реалізація принципу талановитості кожної дитини.

Мета статті. Метою статті є аналіз використання новітніх методів та підходів до навчання в Новій українській школі.

Виклад основного матеріалу.

Сучасні методи навчання, відповідно Концепції Нової української школи – це способи активізації освітньої діяльності, які мотивують здобувачів загальної середньої освіти активно включатися в інтелектуальну та практичну діяльність на уроці у ході оволодіння знаннями. Такий підхід та методи направлені на активність усіх учасників освітнього процесу. Добір та використання новітніх

підходів у організації навчання насамперед передбачає вирішення ряду завдань (рис. 1):

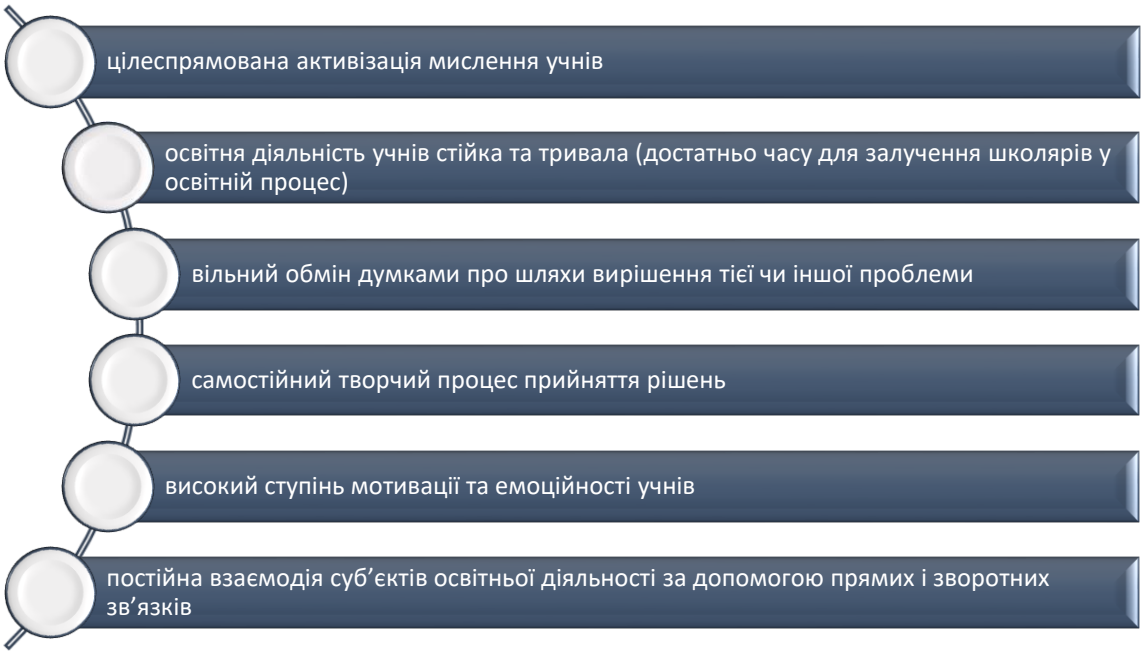

Рис.1. Основні завдання новітніх методів навчання

Нині існує значна кількість класифікацій методів навчання. Розглянемо класифікацію за ступенем прояву пізнавальної активності й самостійності учнів. Усі методи фактично можна розділити на пасивні й активні. Традиційним у закладах освіти було використання пасивних методів навчання, де вчитель був головною діючою особою на занятті, а учні – пасивні слухачі, які діяли відповідно заданих педагогом інструкцій.

Згідно Концепції НУШ сучасний урок має бути насичений активними методами навчання, які мають на меті демократичний стиль взаємодії на уроці. При майстерному професійному їх застосуванні це дозволить вирішити одночасно три освітні завдання:

1) учні - активні учасники уроку;

2) забезпечує ініціативність всіх учнів у освітній діяльності;

3) фасилітація (вчитель має поєднувати в собі ознаки наставника, лідера та учасника освітнього процесу) [2].

Розглядаючи сучасні підходи до систематизації активних методів навчання серед критеріїв варто відзначити такі:

- організація освітньої, творчої й ігрової діяльності;

- добір способу організації та координації взаємодії на занятті;
- місце та цільове призначення уроку;
- тип використовуваної імітаційної моделі т.п.

Аналізуючи наукові джерела можна зробити висновок, що найчастіше використовують систематизацію за характером освітньо-пізнавальної діяльності, яку схематично можна представити так (рис. 2):

Рис.2. Систематизація методів за характером освітньо-пізнавальної діяльності

Головною відмінністю імітаційних методів є те, що на уроці вони покликані імітувати певну професійну діяльність. Ігрові методи – це програвання різних ситуацій, ігрове проектування; неігрові – методи, які покликані вчити аналізувати та шукати способи вирішення певної проблемної ситуації. Учні можуть запропонувати будь-яке рішення, навіть абсурдне, але вміти наводити контраргументи відстоюючи власну позицію. Інтерактивні методи винесено в окрему графу, так як їх використання зачасту пов’язане із використанням сучасних цифрових засобів навчання, віртуальної та доповненої реальності тощо. Пропоновані методи навчання педагог може використовувати на власний розсуд на різних етапах уроку, змінювати підхід до організації та проведення занять відповідно до їх дидактичної мети. Але новітні методи не повинні

перевантажувати здобувачів освіти, бути змістовними, цікавими та сприяти розвитку їх творчих здатностей.

Згідно Концепції НУШ освітній процес має бути скерований на цілеспрямоване, систематичне й послідовне продуктивне впровадження нових педагогічних технологій: оригінальних педагогічних ідей, інноваційних способів подання матеріалу та організації діяльності на уроці, застосування сучасних цифрових засобів навчання, новаторських технологій для підвищення якості навчального процесу. Головними компонентами тут виступають: розвиток творчого та критичного мислення, індивідуальний простір здобувача освіти та кооперативне навчання [1].

Індивідуальний простір – метод навчання, де педагог враховує персональний внесок кожного учасника освітнього процесу, зважуючи на індивідуальні можливості кожного і базується на принципі толерантності в освітньому середовищі. Правильна організація індивідуального освітнього простору налаштовує учнів сприйняттю розбіжностей як соціальну цінність, що сприятиме підвищенню ефективності навчання. Роль педагога – подальша фасилітація освітнього процесу.

Метод кооперативного навчання спрямований на партнерську взаємодію на занятті, де учні відповідають як за власну роботу так і за роботу усіх учасників групи. Даний інноваційний метод направлений на індивідуальний підхід організації освітнього процесу, вчить учнів ефективній взаємодії у колективі (групі), дає можливість проявити свій потенціал та критично оцінити роботу кожного у команді [3, С.54].

Серед новітніх методів та технологій варто виділити ряд абсолютно нових методів, які варто застосовувати на уроці, а саме:

- мобільне навчання;
- сторітелінг;
- фішбоун;
- кроссенс;
- біодекватна технологія;
- скетчноутинг;

- STEM та STEAM освіта;
- Workshop.

Метод «Сторітелінг» - інноваційний метод, що покликаний на формування комунікативної компетенції учнів. За своєю сутністю – це цікава історія, що покликана надихати, примушує замислитися над певним проблемним питанням. Дієвим даний метод буде тоді, коли його структура буде така: Твердження – аргументований приклад – висновок (можливе звертання до джерела інформації). Сторітелінг дає можливість подання значного об'єму інформації, який учень сприймає разово. Тому інформацію важливо подавати структуровано (використання інфографіки, ілюстрації, демонстрації, використання VR та AR реальності), розділяти на логічні абзаци та виділяти головні аспекти.

Кроссенс – це новий метод для візуалізації освітнього матеріалу. Асоціативний ланцюжок, що замкнений у поле з дев'яти квадратів. Значення слова «кроссенс» - «перетин значень», що має певну схожість з кросвордом.

«Фішбоун» - це метод графічного подання навчального матеріалу, що дає можливість представити хід аналізу досліджуваної проблемної ситуації, з'ясування та аналіз можливих причин, демонстрація підтверджуючих фактів, формулювання висновку-звіту у вигляді зображення (діаграми, графіка, ментальної карти, інфографіки). Автор - японський вчений Каору Ісікава.

Біодекватна технологія (біологічно адекватна методика) – це методика, покликана на створення мотивації для пізнавальної діяльності. Головною ідеєю є поєднання скоординованих дій учителя й учня, що спрямовані на активізацію цілісних динамічних образів відповідно до навчального предмету та формування навичок інструментальної роботи з ними.

Педагогічний квест – новітній метод організації діяльності на уроці у формі дослідження-гри, для виконання якого здобувачі освіти здійснюють пошук інформації, аналізують, систематизують її та виконують інші різноманітні завдання.

Висновки. Підбиваючи підсумок, відзначимо, що кожен учень цікавий своєю унікальністю, і завдання вчителя - зберегти цю унікальність, розвивати

схильності й таланти, розширити можливості кожного, а можливе це тільки при повсюдному використанні новітніх методів навчання.

Використовуючи широку методичну базу новітніх методів та прийомів навчання, рекомендацій та порад щодо їх використання в освітньому процесі, ми впевнені, що обмін досвідом стане запорукою підвищення якості освіти. Можемо припустити, що в найближчому майбутньому інновації та сучасні тенденції стануть буденністю та обов'язковим елементом освітнього процесу закладу освіти. Головним чинником є бажання педагога змінюватися та іти в ногу з розвитком технологій. Бути цікавим учневі та постійно покращувати свою педагогічну майстерність. Такий вчитель і така його методична підготовка зробить урок дієвим, а для учня цікавим, творчим та комфортним.

Використання новітніх методів та прийомів навчання сприяє посиленню ефективності навчання, а саме: більш ширшими можливостями (вивчення реальних виробничих ситуацій, підвищення рівня проблемності завдань); розширення та насичення освітньої компоненти; вирішення абсолютно нових сучасних проблемних завдань завдяки ігровим компонентам тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Концепція Нової української школи : колегія МОН від 27.10.2016 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення 06.02.2023)
2. Лапада М. Х. Сучасні освітні технології для нової української школи. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського. URL: https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/Lapada_Educational_Technology_2019.pdf (дата звернення: 06.02.2023).
3. Нова українська школа: порадник для вчителя : Навч.-метод. посіб. / Н. Софій та ін. ; ред. Н. Бібік. Київ : ТОВ «Вид. дім «Плеяди», 2017. 206 с. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf (дата звернення: 06.02.2023).